
**ANNALS OF THE POLISH ASSOCIATION
OF AGRICULTURAL AND AGRIBUSINESS ECONOMISTS**

ROCZNIKI NAUKOWE
STOWARZYSZENIA EKONOMISTÓW ROLNICTWA I AGROBIZNESU

Received: 30.07.2023
Acceptance: 22.09.2023
Published: 26.09.2023
JEL codes: Q14

Annals PAAAE • 2023 • Vol. XXV • No. (3)

License: Attribution 3.0 Unported (CC BY 3.0)

DOI: 10.5604/01.3001.0053.8987

MARIAN PODSTAWKA¹

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Polska

**SYTUACJA EKONOMICZNA GOSPODARSTW ROLNYCH
W POLSCE NA PRZYKŁADZIE PRÓBY FADN
W LATACH 2018-2022**

Słowa kluczowe: sytuacja ekonomiczna, gospodarstwo rolne, dochód,
wypłaty operacyjne, wpłaty operacyjne

ABSTRAKT. Celem opracowania jest ocena sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych FADN, w latach 2018-2022. Oceny tej dokonano w typach rolniczych, takich jak: uprawy polowe, uprawy ogrodnicze, uprawy trwałe, krowy mleczne, zwierzęta trawożerne, trzoda chlewna, drób i mieszane. Badany okres charakteryzuje się wzrostem cen rolniczych środków produkcji. Okazuje się, że gospodarstwa FADN mimo tego nie zanotowały w latach 2018-2022 obniżenia swoich nominalnych dochodów. Najlepiej pod tym względem wypadły gospodarstwa drobiowe. Nominalne dochody ponadparitetowe osiągnęły gospodarstwa zaliczane do typów rolniczych: uprawy ogrodnicze, krowy mleczne i trzoda chlewna. Dochodów paritetowych nie osiągnęły gospodarstwa FADN zajmujące się uprawami polowymi, zwierzętami trawożernymi i mieszane. Najwyższą efektywnością ekonomiczną w latach 2018-2022 charakteryzowały się gospodarstwa produkujące drób, o czym świadczy wynosząca prawie 77% relacja między wpływami operacyjnymi a wy wpływami operacyjnymi. Gospodarstwa zajmujące się produkcją trzody chlewnej uzyskały tego typu relację na poziomie prawie 70%. Równie wysoką efektywność ekonomiczną uzyskały gospodarstwa ogrodnicze, wśród których analogiczna relacja w badanych latach wynosiła prawie 64%. Relatywnie najniższą efektywność ekonomiczną uzyskały gospodarstwa zajmujące się uprawami trwałymi, relacja wpłat do wypłat operacyjnych w tym przypadku wynosiła około 45%.

¹ Corresponding author: marian_podstawka@sggw.edu.pl

WSTĘP

Począwszy od marca 2020 roku gospodarki rozwiniętych państw przeżywają kryzys. Jest on spowodowany pandemią COVID-19 oraz wojną Rosji z Ukrainą. W celu jego przezwyciężenia w krajach tych podjęto działania interwencyjne, polegające na podtrzymywaniu popytu. W wyniku tych operacji do gospodarek znajdujących się w kryzysie napłynęły znaczne ilości środków pieniężnych. W Polsce, tylko od grudnia 2019 roku do maja 2020 roku nastąpił wzrost podaży pieniądza z 1553 mld zł do 1815 mld zł [Owsiak 2021]. Łącznie pomoc publiczna dla przedsiębiorstw, w związku z COVID-19, wynosiła 9% PKB, co przy 2,62 bln zł tego produktu dało 262 mld zł [300gospodarka.pl 2021]. Jednocześnie pandemia oraz wojna na Ukrainie spowodowały zerwanie łańcuchów dostaw i zmniejszenie podaży. W efekcie tych przeciwstawnych procesów musiało dojść do wzrostu cen surowców i nośników energii. W warunkach inflacji na szczególne trudności napotkają te podmioty, które są najsłabsze. Wśród nich są także producenci rolni. W ostatnich latach realizują oni produkcję w warunkach znacznego wzrostu cen energii, nawozów mineralnych, środków ochrony roślin, paliw itp. To, przy nieadekwatnym do sytuacji wzroście cen produktów rolnych, powinno przyczynić się do pogorszenia ich sytuacji ekonomicznej. Realizowana od 2023 roku nowa perspektywa wspólnej polityki rolnej (WPR) w relatywnie mniejszym stopniu niż poprzednio przyczynia się do poprawy tej sytuacji. Dzieje się tak dlatego, że w latach 2023-2027 WPR realizowana będzie na zasadzie dobrowolności. Producent rolny może skorzystać ze wsparcia finansowego, jeśli sam dobrowolnie zdecyduje się na realizację tzw. ekoschematów, które mają na celu dobrostan zwierząt i ochronę środowiska [Ziętara, Mirkowska 2021].

MATERIAŁ I METODY BADAWCZE

Celem opracowania jest ocena sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych FADN w latach 2018-2022 w warunkach wzrostu kosztów produkcji. Postawiono 2 hipotezy badawcze:

1. W latach 2018-2022 gospodarstwa FADN, mimo wzrostu cen środków produkcji nie doznały pogorszenia się swojej sytuacji ekonomicznej.
2. Najwyższą relacją wpłat do wypłat operacyjnych charakteryzowały się gospodarstwa drobiowe FADN, tym samym w latach 2018-2022 osiągnęły one najwyższą efektywność ekonomiczną.

Podstawowym materiałem źródłowym były dane rachunkowe gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną w ramach FADN². Ocena sytuacji ekonomicznej tych gospodarstw przeprowadzono w podziale ich na typy rolnicze³. Ocena sytuacji ekonomicznej badanych gospodarstw przeprowadzono na podstawie przychodów operacyjnych, kosztów operacyjnych i dochodów rolniczych. Podkreślić należy, że wyniki za 2022 rok są wstępne i prawdopodobnie zostaną skorygowane.

Dla zrealizowania celów oraz zweryfikowania hipotez badawczych wykorzystano metody analizy finansowej, opisowej oraz wnioskowania. Wyniki badań przedstawiono z wykorzystaniem metody tabelarycznej.

WYNIKI EKONOMICZNE GOSPODARSTW FADN W LATACH 2018-2022 WEDŁUG TYPÓW ROLNICZYCH

Wśród gospodarstw FADN wyróżnia się następujące typy rolnicze:

- uprawy polowe,
- uprawy ogrodnicze,
- uprawy trwałe,
- krowy mleczne,
- zwierzęta trawożerne,
- trzoda chlewna,
- drób,
- mieszane.

W tabeli 1 zaprezentowano informacje ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022 dla wyróżnionego z nich typu rolniczego – uprawy polowe. Z danych w tabeli 1 wynika, że gospodarstwa FADN wyróżnione jako uprawy polowe były prowadzone przez rodziny rolnicze. Nakłady pracy własnej były wśród nich dominujące. Średnia powierzchnia tych gospodarstw przekraczała 20 ha użytków rolnych. Jeśli chodzi o nominalne dochody bez dopłat tych gospodarstw, to obserwuje się ich znaczny wzrost w 2022 roku w stosunku do lat poprzednich. Pomijając 2018 rok, nominalne dochody z dopłatami były najniższe w 2020 roku. Podobnie przedstawiało się saldo na działalności operacyjnej. Najniższe było ono w 2020 roku. Z tym, że relacja wpłat do wypłat operacyjnych była we wszystkich badanych latach podobna i wynosiła średnio

² Próba gospodarstw FADN (Farm Accountancy Data Network) liczy ponad 12 000 i reprezentuje ona około 700 000 wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

³ Typ rolniczy gospodarstw rolnych określany jest udziałem wartości Standardowej Produkcji (jest to średnia z pięciu lat wartość produkcji z jednego ha lub od jednego zwierzęcia w ciągu jednego roku w danym regionie) z poszczególnych grup działalności rolniczych w całkowitej wartości Standardowej Produkcji gospodarstwa.

Tabela 1. Wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022 dla typu rolniczego – uprawy polowe

Wyszczególnienie	Lata				Średnio w latach 2018-2022	
	2018	2019	2020	2021		2022*
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	177 174	180 548	317 692	317 668	317 586	262 134
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	21,29	20,88	20,07	20,88	20,42	20,63
Nakłady pracy ogółem [AWU]	1,46	1,41	1,25	1,23	1,22	1,29
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,31	1,28	1,18	1,17	1,16	1,20
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	38 475	41 343	39 346	58 523	81 216	54 296,88
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	29 475	28 828	27 264	27 586	31 546	28 893,93
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	8 121	10 942	10 775	28 922	47 618	23 764,96
Wpłaty operacyjne [zł] ^{a)}	125 583,92	125 410,15	118 451,47	132 661,70	167 493,77	135 701,72
Wyплаты operacyjne [zł] ^{b)}	68 480,19	67 812,56	61 809,33	70 397,22	92 771,83	73 121,99
Saldo działalności operacyjnej [zł]	57 103,72	57 597,58	56 642,14	62 264,47	74 721,94	62 579,74
Relacja wypłat do wpłat operacyjnych [%]	54,53	54,07	52,18	53,07	55,39	53,88
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	29 288,20	32 226,22	33 349,14	50 088,50	70 264,00	45 114,23
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł] ^{c)}	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

a) wypłaty operacyjne – przychoły ze sprzedaży produktów rolniczych i usług, b) wypłaty operacyjne – koszty działalności produkcyjnej gospodarstw rolnych, c) dane o przeciętnym wynagrodzeniu gospodarstwa narodowego pochodzą z materiału FADN
Źródło: dane gospodarstw FADN

prawie 54%. Oznacza to, że produkcja w tych gospodarstwach była opłacalna, ponieważ koszty operacyjne w latach 2018-2022 stanowiły średnio 46% w stosunku do przychodów operacyjnych. Jeśli chodzi o dochody tych gospodarstw na 1 członka rodziny rolnika, to nie były one w badanych latach parytetowe względem przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej. Należy pamiętać, że dochody gospodarstw rolnych w pewnej części są przeznaczane na akumulację, czyli na zakup środków produkcji. Akumulacja w gospodarstwach FADN – bardzo dużych (powyżej 50 ha użytków rolnych) wynosiła ponad 50% ich dochodów [Juchniewicz, Podstawka 2021]. Wobec tego, ta ich część, która przeznaczona była na konsumpcję powiększała dysparytetowość względem przeciętnego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej.

W tabeli 2 ukazano sytuację ekonomiczną gospodarstw FADN w latach 2018-2022 zakwalifikowanych jako gospodarstwo ogrodnicze. Z analizy danych z tabeli 2 wynika, że ta grupa gospodarstw FADN charakteryzowała się małą powierzchnią użytków rolnych. Średnio w badanych latach gospodarstwa te w przeliczeniu na jedno gospodarstwo miały około 6 ha użytków rolnych. Gospodarstwa ogrodnicze w nieco większym stopniu niż zajmujące się uprawami polowymi, korzystały z obcej siły roboczej (około 40%). Cechą charakterystyczną tych gospodarstw był relatywnie duży dochód z działalności bez dopłat. Był on dwukrotnie wyższy w tych gospodarstwach w stosunku do gospodarstw zajmujących się uprawami polowymi. W przypadku tych gospodarstw dochody bez dopłat w stosunku do dochodów z dopłatami, średnio w badanych latach stanowiły ponad 85%. Tymczasem w gospodarstwach zajmujących się uprawami polowymi ta relacja wynosiła nieco ponad 35%. Z tego wypływa wniosek, że WPR relatywnie mało wspiera dochody gospodarstw ogrodniczych. Wśród tych gospodarstw obserwuje się wyższy udział wpłat operacyjnych do tego rodzaju wypłat niż w przypadku gospodarstw zajmujących się uprawami polowymi. Średnio, w badanych latach udział ten wynosił prawie 64%. Świadczy to o tym, że gospodarstwa ogrodnicze były bardziej efektywne od gospodarstw zaliczanych do typu rolniczego – uprawy polowe. W wyniku tych zjawisk gospodarstwa ogrodnicze FADN w latach 2018-2022 osiągały dochody wyższe od dochodów parytetowych na jednego członka rodziny rolnika względem przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej.

W tabeli 3 zaprezentowano efekty ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022, które zajmowały się uprawami trwałymi. Z analizy danych w tabeli 3 wynika, że gospodarstwa FADN reprezentujące typ rolniczy – uprawy trwałe, w badanych latach posiadały średnio na jedno gospodarstwo powierzchnię około 8 ha użytków rolnych. Były to gospodarstwa rodzinne, o czym świadczy mały udział pracy obcej w nakładach pracy ogółem. Najwyższy poziom nominalnych dochodów z dopłatami i bez dopłat odnotowano w tych gospodarstwach w 2022 roku. Gospodarstwa FADN zajmujące się uprawami trwałymi w latach 2018-2022 nie realizowały dochodów parytetowych

Tabela 2. Sytuacja ekonomiczna gospodarstw FADN, w latach 2018-2022 dla typu rolniczego – uprawy ogrodnicze

Wyszczególnienie	Lata					Średnio w latach 2018-2022
	2018	2019	2020	2021	2022*	
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	27 886	24 490	23 654	25 648	24 317	25 199
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	5,51	6,64	5,52	5,91	6,31	5,96
Nakłady pracy ogółem [AWU]	2,21	2,28	2,77	2,61	2,43	2,45
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,47	1,49	1,62	1,55	1,58	1,54
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	69 185	85 131	80 413	74 413	91 857	79 832,24
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	9 365	11 303	9 362	7 128	8 490	9 116,97
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	59 010	71 866	69 493	65 153	81 187	69 007,58
Wpłaty operacyjne [zł]	226 698,35	247 509,46	315 767,03	302 329,93	305 347,49	278 039,99
Wyплаты operacyjne [zł]	135 621,29	150 458,81	207 151,11	205 209,55	191 110,27	176 809,06
Saldo działalności operacyjnej [zł]	91 077,06	97 050,64	108 615,91	97 120,38	114 237,22	101 230,92
Relacja wypłat do wpłat operacyjnych [%]	59,82	60,79	65,60	67,88	62,59	63,59
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	47 181,41	57 240,83	49 662,79	47 913,78	58 272,36	51 907,12
Przebieżne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł]	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przebieżne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

Źródło: dane gospodarstw FADN

Tabela 3. Wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022 zaliczane do typu rolniczego – uprawy trwałe

Wyszególnienie	Lata					Średnio w latach 2018-2022
	2018	2019	2020	2021	2022*	
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	32 548	32 606	45 321	45 029	45 010	40 103
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	8,63	8,97	7,92	8,42	8,33	8,41
Nakłady pracy ogółem [AWU]	1,94	1,86	1,85	1,85	1,74	1,84
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,42	1,42	1,46	1,43	1,37	1,42
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	19 282	32 009	48 944	47 761	62 906	44 243,91
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	11 182	11 542	12 034	10 973	11 889	11 544,99
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	6 846	18 674	34 310	34 099	48 178	30 374,88
Wpłaty operacyjne [zł]	100 359,50	105 723,36	115 837,35	125 187,38	141 315,53	119 499,19
Wyплаты operacyjne [zł]	51 345,48	49 339,03	48 947,84	52 948,59	59 239,74	52 609,35
Saldo działalności operacyjnej [zł]	49 014,01	56 384,33	66 889,50	72 238,79	82 075,80	66 889,84
Relacja wypłat do wpłat operacyjnych [%]	51,16	46,67	42,26	42,30	41,92	44,02
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	13 557,68	22 531,85	33 521,59	33 445,26	45 957,96	31 161,51
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł]	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

Źródło: dane gospodarstw FADN

w przeliczeniu na jednego członka rodziny. Średnio w badanym okresie dochody tych gospodarstw były niższe o 35% od dochodów parytetowych. Wśród tych gospodarstw relacja wpłat operacyjnych do wypłat operacyjnych w latach 2018-2022 kształtowała się średnio na poziomie około 45%. Była ona niższa w stosunku do gospodarstw zajmujących się uprawami ogrodowymi i uprawami polowymi.

W tabeli 4 przedstawiono efekty ekonomiczne gospodarstw FADN zajmujących się produkcją mleka w latach 2018-2022. Gospodarstwa FADN zaliczane do typu produkcyjnego – krowy mleczne, w badanych latach użytkowały średnio na jedno gospodarstwo ponad 22 ha użytków rolnych. Wielkość powierzchni tych gospodarstw była zbliżona do obszarów użytków rolnych, które wykorzystywały gospodarstwa FADN zaliczane do typu rolniczego – uprawy polowe. Gospodarstwa mleczne były typowymi gospodarstwami rodzinnymi.

W zasadzie nie korzystały z obcej siły roboczej. Relacja wypłat do wpłat operacyjnych kształtował się w granicach około 50%. Dochody gospodarstw mlecznych w latach 2018-2022 były średnio wspierane w około 30% środkami z WPR. Gospodarstwa te osiągały średnio dochody o ponad 35% wyższe od dochodów parytetowych.

W tabeli 5 zaprezentowano wyniki produkcyjne gospodarstw FADN w latach 2018-2022, które zostały zaliczone do typu rolniczego – zwierzęta trawożerne. W tego rodzaju gospodarstwach FADN w badanych latach przypadało średnio około 17 ha użytków rolnych na jedno gospodarstwo. Reprezentowały one typowe gospodarstwa rodzinne. Nie korzystały one z obcej siły roboczej. Jeśli chodzi o nominalne dochody tych gospodarstw bez dopłat to w latach 2018-2020, uzyskały one straty. Jedynie wsparcie tych gospodarstw środkami z Unii Europejskiej spowodowało, że uzyskały one w badanym okresie dodatnie dochody nominalne wraz z dopłatami. Mimo tego, w tych gospodarstwach nie udało się osiągnąć dochodów parytetowych na jednego członka rodziny.

W zasadzie dochody te wyniosły około 50% wynagrodzeń netto osiągniętych w gospodarce narodowej. Warto podkreślić, że działalność rolnicza tych gospodarstw była opłacalna. Świadczy o tym relacja wpłat do wypłat operacyjnych. W latach 2018-2022 średnio wynosiła ona prawie 55%.

W tabeli 6 przedstawiono informacje dotyczące wyników ekonomicznych gospodarstw FADN zajmujących się trzodą chlewną. Gospodarstwa te w badanych latach użytkowały średnio po ponad 21 ha użytków rolnych. Były to także rodzinne gospodarstwa rolne. W badanych latach obserwowano wzrost nominalnych dochodów w przeliczeniu na jedno gospodarstwo, zarówno z dopłatami, jak i bez dopłat. W tych gospodarstwach występowała duża różnica pomiędzy dochodami z dopłatami i dochodami bez dopłat. Średnio w latach 2018-2022 dopłaty stanowiły około 40% w całkowitych dochodach gospodarstw trzodowych. Gospodarstwa te jednak charakteryzowały się wysoką efektywnością ekonomiczną. Świadczy o tym relacja wpłat do wypłat operacyjnych. Średnio w badanych

Tabela 4. Wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022 zajmujących się krowami mlecznymi

Wyszczególnienie	Lata					Średnio w latach 2018-2022
	2018	2019	2020	2021	2022*	
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	82 839	81 624	94 513	94 505	94 051	89 506
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	22,40	22,93	21,32	23,28	22,95	22,57
Nakłady pracy ogółem [AWU]	1,80	1,81	1,75	1,76	1,76	1,77
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,77	1,75	1,71	1,72	1,72	1,73
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	83 143	86 982	91 389	116 124	194 469	115 945,16
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	38 516	38 808	38 229	39 880	44 331	40 018,65
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	43 257	46 667	51 588	74 332	148 229	74 260,66
Wpłaty operacyjne [zł]	205 656,44	218 836,91	229 296,27	254 054,99	350 171,39	253 643,63
Wydatki operacyjne [zł]	100 282,02	112 331,49	114 950,66	126 244,94	170 601,88	125 838,15
Saldo działalności operacyjnej [zł]	105 374,42	106 505,42	114 345,60	127 810,05	179 569,51	127 805,49
Relacja wydatków do wydatków operacyjnych [%]	48,76	51,33	50,13	49,69	48,72	49,61
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	46 950,99	49 588,49	53 375,18	67 441,35	113 204,28	66 868,61
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł]	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

Źródło: dane gospodarstw FADN

Tabela 5. Wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022 zaliczane do typu rolniczego – zwierzęta trawożerne

Wyszczególnienie	Lata					Średnio w latach 2018-2022
	2018	2019	2020	2021	2022*	
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	53 787	55 279	41 292	41 310	41 805	46 695
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	17,09	17,29	16,60	18,14	17,60	17,33
Nakłady pracy ogółem [AWU]	1,44	1,43	1,48	1,42	1,40	1,43
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,43	1,42	1,46	1,41	1,39	1,42
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	24 021	27 381	28 832	40 765	60 341	35 133,18
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	31 477	31 722	31 869	33 595	36 153	32 816,41
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	-7 963	-5 857	-4 844	5 137	22 343	831,79
Wpłaty operacyjne [zł]	82 209,58	90 253,32	92 783,47	100 169,32	122 801,77	96 430,28
Wypląty operacyjne [zł]	45 304,08	49 476,78	48 417,06	55 111,00	68 849,91	52 793,88
Saldo działalności operacyjnej [zł]	36 905,50	40 776,54	44 366,41	45 058,33	53 951,87	43 636,40
Relacja wyplątu do wpłåt operacyjnych [%]	55,11	54,82	52,18	55,02	56,07	54,75
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	16 841,50	19 342,49	19 687,75	29 013,88	43 563,03	24 752,76
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł]	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

Źródło: dane gospodarstw FADN

Tabela 6. Wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022 reprezentujące typ rolniczy – trzoda chlewna

Wyszególnienie	Lata					Średnio w latach 2018-2022
	2018	2019	2020	2021	2022*	
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	22 445	24 238	13 607	14 159	13 659	17 161
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	20,92	18,60	22,52	24,15	23,93	21,51
Nakłady pracy ogółem [AWU]	1,61	1,63	1,63	1,63	1,61	1,62
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,57	1,60	1,56	1,56	1,55	1,57
Dochody z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	50 833	90 910	102 789	120 453	208 283	105 478,69
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	29 055	24 650	32 339	36 612	48 287	32 546,49
Dochody z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	19 760	63 292	66 187	78 756	154 784	69 318,60
Wpłaty operacyjne [zł]	300 439,07	328 345,93	499 768,91	517 989,50	634 695,44	425 679,15
Wyплаты operacyjne [zł]	214 400,71	223 605,73	349 800,12	369 780,60	465 765,12	301 781,49
Saldo działalności operacyjnej [zł]	86 038,35	104 740,20	149 968,79	148 208,90	168 930,32	123 897,66
Relacja wypłat do wpłat operacyjnych [%]	71,36	68,10	69,99	71,39	73,38	70,89
Dochody z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	32 468,30	56 694,68	66 060,26	77 164,18	134 511,04	67 134,99
Przebiegłe roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł]	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przebiegłe roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

Źródło: dane gospodarstw FADN

latach relacja ta wynosiła około 70%. Ta relatywnie duża sprawność ekonomiczna tych gospodarstw i duży udział dopłat sprawiły, że realizowały one dochody parytetowe w przeliczeniu na jednego członka rodziny rolnika. Nominalne dochody na jednego członka rodziny rolnika w latach 2018-2022 miały tendencję rosnącą.

Sytuację ekonomiczną gospodarstw FADN zajmujących się drobiem przedstawiono w tabeli 7. Średnio gospodarstwa te użytkowały w latach 2018-2022 po prawie 25 ha użytków rolnych. Prawie 35% nakładów pracy pochodziło z zewnątrz. Nie były one zatem typowymi gospodarstwami rodzinnymi. Efektywność ekonomiczna tych gospodarstw była bardzo duża.

Świadczy o tym wysoka relacja wpłat do wypłat operacyjnych. Średnio w badanym okresie kształtowała się ona na poziomie prawie 77%. Tym samym gospodarstwa drobiowe FADN realizowały w latach 2018-2022 znaczne kwoty sald na działalności operacyjnej. Dlatego w tych gospodarstwach osiągnęto średnio ponad 5-krotnie wyższe dochody parytetowe w przeliczeniu na jednego członka rodziny rolnika, co także potwierdzają wyniki innych autorów [Chmielewska i in. 2022]. Warto zauważyć, że gospodarstwa te w małym stopniu korzystały ze wsparcia z Unii Europejskiej. W gospodarstwach drobiowych FADN dopłaty stanowiły tylko 9% ich ogółu dochodów.

W tabeli 8 zamieszczono wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN zaliczonych do typu rolniczego – mieszane. Średnio w badanych latach każde z tych gospodarstw użytkowało prawie 16 ha użytków rolnych. Były to typowe gospodarstwa rodzinne. Nie występował wśród nich najem siły roboczej. Gospodarstwa FADN mieszane otrzymywały relatywnie wysokie wsparcie unijne. Dopłaty te stanowiły w średnio w latach 2018-2022 ponad 76% w dochodach ogółem. Działalność operacyjna tych gospodarstw była opłacalna, ponieważ relacja wpłat do wypłat operacyjnych średnio w badanym okresie wynosiła prawie 58%.

Mimo dopłat unijnych, gospodarstwa mieszane FADN nie realizowały dochodów parytetowych w przeliczeniu na jednego członka rodziny rolniczej. Dysparytet dochodowy w tych gospodarstwach wynosił około 50%. Podkreślić należy, że nominalna sytuacja dochodowa w gospodarstwach mieszanych FADN miała w latach 2018-2020 tendencję wzrostową, jak we wszystkich typach rolniczych badanych gospodarstw FADN.

Tabela 7. Wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN w latach 2018-2022 zaliczonych do gospodarstw drobiowych.

Wyszczególnienie	Lata					Średnio w latach 2018-2022
	2018	2019	2020	2021	2022*	
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	4 396	4 801	5 162	4 406	4 697	4 692
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	20,33	25,87	28,12	22,60	24,40	24,42
Nakłady pracy ogółem [AWU]	2,86	2,51	2,78	2,78	2,43	2,67
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,61	1,51	1,42	1,41	1,35	1,46
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	330 532	280 044	297 633	366 806	405 577	334 796,81
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	27 611	29 875	35 285	27 509	30 254	30 272,83
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	301 436	248 300	259 781	336 978	373 186	302 435,30
Wpłaty operacyjne [zł]	1 525 270,37	1 316 943,82	1 548 405,92	1 702 623,35	2 544 349,20	1 725 045,70
Wyплаты operacyjne [zł]	1 142 429,44	970 616,48	1 132 839,44	1 371 935,20	2 036 672,73	1 327 278,90
Saldo działalności operacyjnej [zł]	382 840,93	346 327,34	415 566,48	330 688,15	507 676,47	397 766,80
Relacja wypłat do wpłat operacyjnych [%]	74,90	73,70	73,16	80,58	80,05	76,94
Dochoły z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	204 773,94	186 053,42	208 957,18	259 526,12	299 489,96	229 257,87
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł]	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

Źródło: dane gospodarstw FADN

Tabela 8. Wyniki ekonomiczne gospodarstw FADN – mieszanym w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Lata					Średnio w latach 2018-2022
	2018	2019	2020	2021	2022*	
Liczba reprezentowanych gospodarstw [osoby fizyczne]	326 238	323 735	204 721	203 241	204 849	252 557
Powierzchnia użytków rolnych [ha]	15,19	15,16	15,68	16,81	16,96	15,81
Nakłady pracy ogółem [AWU]	1,48	1,46	1,37	1,37	1,37	1,42
Nakłady pracy własnej [FWU]	1,46	1,44	1,35	1,35	1,35	1,40
Dochoy z rodzinnego gospodarstwa rolnego z dopłatami [zł]	22 449	30 020	30 488	44 520	68 358	36 692,80
Dopłaty do działalności operacyjnej [zł]	22 799	23 648	24 981	25 326	29 847	24 920,60
Dochoy z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat [zł]	-908	4 990	4 006	17 262	36 499	10 393,27
Wpłaty operacyjne [zł]	90 013,36	95 823,02	105 182,19	112 189,63	148 247,14	106 977,79
Wyплаты operacyjne [zł]	52 598,60	55 937,31	58 796,36	63 972,96	87 780,69	61 997,20
Saldo działalności operacyjnej [zł]	37 414,76	39 885,72	46 385,83	48 216,67	60 466,45	44 980,58
Relacja wypłat do wypłat operacyjnych [%]	58,43	58,38	55,90	57,02	59,21	57,95
Dochoy z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 członka rodziny rolnika [zł/FWU]	15 425,64	20 899,95	22 598,59	32 863,97	50 767,28	26 220,64
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł]	37 156,00	39 877,00	42 062,00	45 619,00	54 593,00	44 135,85
Współczynnik inflacji	100,0	102,3	103,4	105,1	114,4	127,2
Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej [zł], ceny z 2018 roku	37 156,00	31 501,68	31 527,42	45 054,60	55 246,90	34 702,96

* wyniki wstępne

Źródło: dane gospodarstw FADN

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badania umożliwiły zweryfikowanie hipotez. Hipoteza 1. i 2. zostały zweryfikowane pozytywnie. W latach 2018-2022 gospodarstwa FADN podzielone według typów rolniczych, mimo wzrostu cen środków produkcji, nie doznały pogorszenia swojej sytuacji ekonomicznej. W badanych latach we wszystkich typach rolniczych gospodarstw nastąpił wzrost nominalnych dochodów. Wśród typów rolniczych, najlepsze wyniki ekonomiczne w latach 2018-2022 uzyskały gospodarstwa drobiowe FADN. Relacja wpłat do wypłat operacyjnych, średnio w badanych latach, kształtowała się w nich na poziomie 76%. Gospodarstwa drobiowe FADN uzyskały średnio w badanym okresie ponad 5-krotnie wyższe dochody na jednego członka rodziny rolniczej niż przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej. Najgorzej pod tym względem wypadły gospodarstwa zaliczone do typów rolniczych jako: uprawy polowe, uprawy trwałe, zwierzęta trawożerne i mieszane. Wśród tych gospodarstw nie udało się osiągnąć dochodów parytetowych. Nieco wyższe od dochodów parytetowych uzyskano wśród ogrodniczych, mlecznych i trzodowych gospodarstw FADN.

BIBLIOGRAFIA

- Chmielewska Barbara, Zbigniew Floriańczyk, Joanna Pawłowska-Tyszko, Renata Płonka. 2022. Dochody sektora rolnego i gospodarstw rolnych w 2021 roku oraz zmiany struktury dochodów i wydatków wiejskich gospodarstw domowych. [W] *Ocena sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2021 roku w warunkach pandemii na tle lat poprzednich* (Income of the agricultural sector and farms in 2021 and changes in the structure of income and expenditure of rural households. [In] *Evaluation of the economic and production situation of agriculture and food economy in 2021 in the conditions of the pandemic against the background of previous years* ed. Marian Podstawka, Agnieszka Wrzochalska, 213-252. Warszawa: IERiGŻ-PIB.
- Juchniewicz Monika, Marian Podstawka. 2021. Akumulacja i amortyzacja w indywidualnych gospodarstwach rolnych Polskiego FADN (Accumulation and depreciation in the case of individual farms of the Polish FADN). *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej/Problems of Agricultural Economics* 367 (2):73-83. DOI: 10.30858/zer/135063.
- Owsiak Stanisław. 2021. O racjonalne wykorzystanie funkcji finansów publicznych w warunkach kryzysu. [W] *Finanse publiczne* (For rational use of public finance functions in crisis conditions. [In] *Public Finance*), ed. Magdalena Ziolo, 15-29. Warszawa: PAN.
- Ziętara Wojciech, Zofia Mirkowska. 2021. Zielony Ład – w kierunku rolnictwa ekologicznego czy ekologizacji rolnictwa (The green deal: towards organic farming or greening of agriculture?). *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej* 3 (368): 20-54.
- 300gospodarka.pl. 2021. 9% PKB – tyle dotychczas wyniosła pomoc publiczna dla firm w pandemii (9% of GDP – this is the amount of public aid for companies in the pandemic so far), 2021.05.17, <https://300gospodarka.pl/material-partnera/pcb-pomoc-publiczna-pandemia>, access: 10.07.2023.

ECONOMIC SITUATION OF FARMS IN POLAND ON THE EXAMPLE OF THE FADN SAMPLE IN 2018-2022

Key words: economic situation, farm, income, operating withdrawals,
operating payments

ABSTRACT. The purpose of the study is to assess the economic situation of FADN farms, 2018-2022. The assessment was made in agricultural types such as field crops, horticultural crops, permanent crops, dairy cows, livestock, pigs, poultry, mixed. The period under study is characterized by an increase in the price of agricultural inputs. It turns out that FADN farms, despite this, did not record a reduction in their nominal income between 2018 and 2022. Poultry farms fared best in this regard. Nominal incomes above parity were achieved by farms classified as agricultural types: horticultural crops, dairy cows and pigs. Parity income was not achieved by FADN farms engaged in: field crops, grassland animals and mixed farming. The highest economic efficiency, in the surveyed years 2018-2022, was characterized by poultry farms, as evidenced by the almost 77% relationship between operating inflows and operating outflows. Pig farms achieved this type of relationship, in the years under study, at almost 70%. Equally high economic efficiency was obtained by horticultural farms, among which the analogous relation in the years under study was almost 64%. Relatively the weakest economic efficiency was achieved by farms engaged in permanent crops, the ratio of payments to operating disbursements, in this case, was about 45%.

AUTHOR

MARIAN PODSTAWKA, PROF. DR HAB.

ORCID: 0000-0002-3834-0743

Warsaw University of Life Sciences – SGGW

Institute of Economics and Finance

e-mail: marian_podstawka@sggw.edu.pl

Proposed citation of the article:

Podstawka Marian. 2023. Sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych w Polsce na przykładzie próby FADN w latach 2018-2022. *Annals PAAAE XXV* (3): 259-274.